

Egy elfeledett bányász-kohász egyesület

ID. ÖSZ ÁRPÁD okl. olajmérnök

Egy szakmai cikkhez történt anyaggyűjtés során bukkantam arra, hogy az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület (OMBKE) mellett létezett egy másik bányász-kohász egyesület is. Az OMBKE megalakulása után 16 évvel, ugyancsak Selmecbányán alakult meg a Magyar Bányász- és Kohász Altisztek Országos Egyesülete (MBKAOE). Felvettem a kapcsolatot több szakmatörténésszel, akik maguk is elcsodálkoztak, hogy vagy nem találkoztak ezzel a történettel, vagy teljesen elkerülte a figyelmüket. Az OMBKE Történeti Bizottsága is foglalkozott ezzel a témával, azonban az eddig feltártakhoz érdemben semmit sem tudtak hozzátenni. E méltatlanul elfeledett bányász-kohász egyesület megalakulását, életét és az OMBKE-vel való kapcsolatát kísérli meg nyomon követni ez az összeállítás.

A bánya- és kohóaltiszti képzés kialakulása

Az ipar gyakorlásának szabaddá tétele (1750-es évek) előtt elegendő volt a tanoncok gyakorlati képzésére a mester, de ez kevésnek bizonyult akkor, amikor a kézműiparnak fel kellett vennie a versenyt a gyár-
iparral.

Az udvari kamara már 1775. június 23-án, 2066 számon, fiatal, tehetséges és lehetőleg nőtlen bányászok továbbképzését rendelte el. Az év második felében meg is kezdődött az oktatás Selmecbányán. Azonban csak közel 50 év múlva született meg igazán a középfokú bányaaaltiszt képzés Szélnán. Az udvari kamara 1820. október 5-én, 3723 számon felhívta a főkamaragrófi hivatalt, hogy dolgozzon ki egy tervezetet altisztek kiképzésére, különös tekintettel rajzra, bányamérésre és bányászati technológiára. A beadott tervezetet az udvari kamara 1821. július 4-én, 7522 számon jóváhagyta. A rendelethez csatolták a tantervet is, amely 29 fejezetet és 448 paragrafust tartalmazott. Két évfolyama volt az iskolának, tanítás csak szombaton volt. Az oktatás azonban 1823-ban F. Lang tanító fontosabb megbízatása miatt megszakadt és csak 1827-ben folytatódott, amikor is 1827. november 15-én – 7421 szám alatt – Adriány F.-et bízták meg a tanítással. A tanulók száma azonban folyamatosan csökkent. Az udvari kamara és főkamaragrófi hivatal a bányászok altisztté történő előléptetését függővé tette az iskola elvégzésétől. Az udvari kamara 1829-ben azzal a tervvel is foglalkozott, hogy hasonló iskolát Körmöcbányán is létesíteni fog. 1832-ben a besztercebányai kamara is elhatározta, hogy létrehoz egy altiszti iskolát. A szomolnoki bányaiskola alapítása az 1863. évre tehető, 22026/279 számon.

Knopp tanár 1863-ban történt nyugdíjaztatása után újjászervezési javaslatok és rendelet láttak napvilágot. A pénzügyminisztérium 1873-ban beleegyezését adta az iskola áthelyezéséhez Szélnánról Selmecbányára. Az iskolát először a Pacher-tárón helyezték el, később a kamaraépület új szárnyában, és végül a Belházy-házban. A fent említett rendelet jóváhagyta az iskola új tantervét és az új tanárok kinevezését is: a mindenkor selmeci bányaigazgató lett az iskola

igazgatója, Liszkay Gusztáv vezetőtanári, Tenczer János és Dérer Mihály magántanári kinevezést kapott. 1873. november 12-én megkezdődött a tanítás magyar nyelven, azonban a német és a tót nyelvet is használták bizonyos fogalmak, kifejezések jobb megértéséhez. A képzési idő 3 éves lett. Az első évfolyam előkészítő tanfolyam volt, az elemi iskola tananyagának ismételtesére, amely fél évig tartott. A második évfolyamot a bányászok és kohászok közösen látogatták, a harmadik évfolyamban külön a bányászok és külön a kohászok nyertek kiképzést. Az 1884/85-ös iskolaévtől a tanulókat arra kötelezték, hogy hetenként három reggeli műszakot dolgozzanak. Pályázat alapján 30 tanuló nyerhetett ösztöndíjat 150 forint összegben. Az ösztöndíjat csak a szorgalmas és a jó magaviseletű tanulók nyerhették el. Két elégtelen az év végi bizonyítványban vagy a pótvizsgán való megbukás az ösztöndíj elvesztéséhez vezetett. Ingyen kapták a tan- és a rajzeszközöket. A tanulók kötelezték magukat, hogy legalább 10 évet töltenek állami bánya- vagy kohó szolgálatban. Igazolatlan hiányzás az iskolában vagy a munkahelyen ahhoz vezetett, hogy a tanulót nem engedték vizsgázní. Ezeket a szabályokat később kiszélesítették és módosították, főképp 1891-ben és 1893-ban. Az új tantervet a pénzügyminisztérium 67736/1893 szám alatt hagyta jóvá és az iskola ezzel állami iskolává vált. 1922. szeptember 1-én az altiszti iskolát az újonnan létesített vegyi ipariskolába helyezték át. Az iskolában végzetek mint szakképzett munkások helyezkedtek el és csak a kellő gyakorlat megszerzése után emelték őket altiszti rangra. [1]

Az iparoktatás átszervezése során 1873-ban a bánya iskolákat is reorganizálták (Felsőbánya, Nagyág, Selmecbánya), 1896-ban új bánya iskolák nyíltak Pécsen és Petrozsényben, 1897-ben Verespatakon. 1909-ben az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület Borsod-Gömöri Osztálya bánya iskolát alapított Rozsnyón. Élénk eszmecsere folyt a bányászati képzés megújításáról, felvetődött a munkásképzés szakmai és társadalmi fontossága, a bánya ismeretek tanítása a bánya telepek elemi iskoláztatásában vagy e célra rendelt külön iskolákban (1909). [2]

Magyar bányász- és kohásztársadalom rétegződése a 19. század végén

A magyar bányász- és kohásztársadalom 19. század-végi rétegződését Andreich János ny. miniszteri tanácsos 1918-ban így írja le: „Egyes fejezetekből konstatalem, hogy 1860-ig a bánya- és kohótulajdonosok (munkaadók) is mindenkor együtt haladtak a bányászokkal és kohászokkal. A múlt század végén azonban egy bizonyos különválás történt. Most már négy csoportot lehet megkülönböztetni a bányászat és kohászat terén:

1. A bányatulajdonosok (állam vagy magánember)
2. A tisztviselők (mérnök és tisztviselő)
3. Az altisztek (bányaiskolát végzettek és nem végzetek)
4. A munkások” [3]

A Pallasz Nagy Lexikon a bányászok rétegződéséről a következőket írja: „A bányabeli munkálatokat a bányász végzi. Tágabb értelemben bányásznak nevezik mindazokat, kik valamely bánya vagy kohó érdekében működnek, szűkebb értelemben azonban csak a bányaműveléssel foglalkozókat nevezik bányászoknak, kik között tiszteket, altiszteket és legénységet különböztetnek meg. Tiszt csak az lehet, aki bányászati akadémiát végzett és államvizsgát tett, altiszt pedig, aki az e célra fennálló bányaiskolát végezte. A legénység 16 éves korától kezdve foglalkozik a bányában, tehetségéhez és erejéhez mért munkával.” [4]

További fogalmak találhatók Szeiler János összeállításában: „Bányatiszt = Bányászati akadémiát vagy egyetemet végzett bányaalalmazott. Bányászlegény = A bányaműnél lévő, tisztséget nem viselő munkás. Bányaiskola = Alsóbb rendű szakintézet a felvigyázói személyzet kiképzésére. Felőr vagy Felvigyázó vagy Aknász = Altiszt, ki felügyel a munkásokra, úgy a bányában, mint külön, hogy kötelességeiket rendelet szerint teljesítsék, ellenőrzi a munkások megjelenését s ezért felolvassa a munkások neveit a műszak elején és végén. Főfelőr vagy Főfelvigyázó vagy Főaknász = A bányaműnél alkalmazott első altiszt, a ki nemcsak a munkásokra ügyel föl, de a felvigyázókat is ellenőrzi.” [5]

A címet adó, elfelejtett bányász-kohász egyesület szempontjából a jelen összeállítás elsősorban a bányaal-tishti réteg tevékenységét vizsgálja. Mega Samu 1908-ban a bányaal-tishti tevékenységét így írja le: „A bányafelőrnek, illetve a bányaal-tishtnek nemcsak feladata, hanem kötelessége is, hogy a bányamunkás munkáját közvetlenül ellenőrizze, a munkást oktassa és tanítsa, a munka menetét előnyösen befolyásoló körülményekre figyelmeztesse, a munka elé gördülő akadályokat pedig legyőzni és elhárítani segítse.” [6]

Magyar Bányász- és Kohász Altisztek Országos Egyesülete (MBKAOE) megalakulása

Az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület 1892. július 27-én megalakult Selmezbányán, az előzményekről és a körülményekről nem ejtek szót, azt sokan és sok helyen már megtették. Megalakulásakor

582 tagja volt: egyesület védnöke 1 fő, tiszteletbeli tag 2 fő, alapító tag 65 fő, rendes tag 514 fő. Áttekintve a tagság alapításkori összetételét (államkincstári- és magánbányák, kohók, gyárak, részvénytársaságok, települések, bánya- és kohóigazgatók, bánya- és kohótanácsosok, bánya- és kohómérnökök, bánya- és kohótisztek, akadémiai tanárok és hallgatók, vasgyári mérnökök, bányabiztosok, bányageológusok, bánya- és kohófőnökök, főgépészek, bányakapitányok, hivatalfőnökök, vegyészek, orvosok, ügyvédek, tisztviselők, tanítók, tanárok stb.) megállapítható, hogy összesen 15 bánya- és kohóaltiszt volt közöttük, bánya- és kohómunkás nem volt egy sem. [7]

Mindez annak ellenére volt így, hogy az I. Alapszabály a következőket tartalmazta:

„3. §. **Az egyesület célja.** A magyar bányászat és kohászat érdekeinek előmozdítása minden irányban.

4. §. **Az egyesület tagjai.** Az egyesület tagja lehet minden feddhetetlen jellemű férfi (sic!), aki a bányászat és kohászat iránt érdeklődik, továbbá társulatok, városok és községek.” [8]

Látható, hogy az alapszabály csak a nőket zárta ki, sehol sem említ bánya- és kohómérnököket, bánya- és kohótiszteket vagy altiszteket, illetve bánya- és kohómunkásokat. Azonban a módosított II. Alapszabály – amelyet 1902. szeptember 21-23-án fogadott el a közgyűlés –, már másképp fogalmaz:

„6. §. **Az egyesület célja a magyar bányászat és kohászat ügyének, továbbá a magyar bánya- és kohómérnöki kar érdekeinek védelme és előmozdítása.**

„7. §. **Az egyesület tagja lehet minden megfelelő műveltségű és társadalmi állású egyén, a ki a bányászati és kohászati tudományokkal foglalkozik, vagy a bányászat és a kohászat iránt érdeklődik...**” [9]

Ebben már megszüntetik a nők diszkriminációját és egyértelművé teszik a bánya- és kohómérnökök érdekvédelmét. Azonban a 7. §. továbbra is lehetőséget ad a bánya- és kohóaltiszteknek vagy a bánya- és kohómunkásoknak az egyesületi tagságra. Hogy a „megfelelő műveltségűek” és a „bányászati és kohászati tudományokkal foglalkozók” alatt értették-e az alsóbbrendű bánya- és kohóiskolát végzeteket is, azt ma már megítélni nem lehet. A bánya- és kohóaltisztek több mint valószínű, hogy úgy értelmezték az OMBKE-et, mint elsősorban a felsőfokú képesítéssel rendelkezők egyesületét, ezért megkezdték saját egyesületük létrehozásának szervezését.

Az altishti réteg és a munkásság szerveződéseiről Krisztián Béla 2018-ban ezt írja: „A régről óhajtott bányász szakmai szervezet Selmezbányán 1892. július 27-én alakult meg Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület néven. Vidéki szakosztályai hamarosan behálózták az országot. Az altishti kar és a bányamunkásság szerveződése is lendületet vett.” [10]

Közel húsz év előkészítő munka [11] után az új egyesület megalakulásáról Litschauer Lajos, a „Jó szerencsét” heti szaklap szerkesztője az alábbiakban számolt be (részletek):

„... Tizenhat évvel ezelőtt ünneptől hangos volt

Selmeczbánya. Selmeczbányának nagy ünnepe volt. Ősi főiskolájának egyik palotáját ma tizenhat éve szentelték fel a kormány képviselőinek jelenlétében; zászlódsízt öltött a város; minden háznak kedves vendége volt; az ősi kamaraház vendégül fogadta Dr. Wekerle Sándor pénzügyminisztert és a bányászok esti felvonulása a régi idők dicsőségének szép emlékeit idézte emlékezetünkbe. Nagy ünnepe volt a magyar bányászatnak és kohászatnak 1892. év június hó 27. napján, mert ekkor alakult meg az „Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület”, mely a magyar bányászat az ezredévet is meghaladó múltjára támaszkodva és a magyar bányászok hagyományos társulási szellemének csirájából fakadva, hosszú évek küzdelmeinek révén a „Magyar Bányászati és Kohászati Irodalom-pártoló Egyesület” zsenge hajtásából hatalmas és erőteljes törzsszé fejlődött ki és bár azóta Selmeczbányáról elszakadt, ott a haza szívében, Budapesten is hűségesen ápolja a régi tradíciókat, fejleszt a szakot, védi érdekeit és támogatja tagjait az élet küzdelmében. Ünnepe volt Selmeczbánya kincstári bányászatának is e napon, mert ekkor avatták fel nagy fényrel a Miniszterelnök nevével ékeskedő Sándor zúzó-művet, melyhez akkor sok és nagy reménykedés fűződött. Tizenhat év óta sokat fordult a világ. Ma is ünnepet ültünk Selmeczbányán, de ünnepünk csendes, szerény és nem zajlik le a nagy nyilvánosság előtt. Ma is egyesületet alakítottak Magyarországon bányászai és kohászai Selmeczbányán – de nem új és pompás palotában, hanem a bányásziskola ódon épületének szerény falai között; ma is idegenből jött bányászembereket üdvözöltünk szerény hajlékunkban, de nem jelezte az ünnepet külső dísz és pompa. Néhány kicsike kis bányászjelvény és nemzetiszínnű kokárda a mellen, egyetlen egy nemzeti lobogó a bányásziskola ormán, ez volt minden a mi mutatta, hogy valami rendkívüli dolog történik... Június 27-én este és 28-án a déli vonatokkal, az ország minden tájékáról megbízottak érkeztek, kiket a rendezők a Selmeczbányán dívó vendégszeretettel fogadtak, elszállásoltak és vendégül láttak. Vasárnap délután 3 órakor nagy csoportok gyülekeztek a bányaiskola épülete előtt és az előkészítő bizottság elnöke, Kellner Aurél, m. kir. zúzóműintéző pontban egynegyed négy órakor megnyitotta a közgyűlést, melynek tárgyalásai a Himnusz elnéklése után, nagy érdeklődés mellett azonnal meg is indultak... Az elnöki széket Kellner Aurél, az előkészítő bizottság elnöke foglalván el, a gyűlést megnyitja. A Himnusz elnéklése, a haza és király lelkesült éltetése után a tárgyalás megindult; a jegyzőkönyv hitelesítői: Kunger Béla, Pohly János és Urbancsok József. A tárgysorozat első pontja az előkészítő bizottság elnökének terjedelmes beszámoló jelentése, melyből megtudjuk, hogy a bányász- és kohász-altisztek szervezkedése ezelőtt húsz esztendővel indult meg Selmeczbányán és, hogy az, azóta mindig napirenden volt, míg a múlt év szeptember hónapjában megújult erővel felszínre kerülén Gindl István, Pohly János, Szedlák István, Gindl János és Urbancsok József, selmeczbányai kir. bányaaltisztekből alakult előkészítő bizottság által nagy erélyességgel a megvalósulás felé tereltetett. Időközben, október 6-án megindult a „JÓ SZEREN-

CSET” heti szaklap, mely „KÖZÉRDEK” rovatában a magyar bányász- és kohász-altisztek ügyét felkarolta, azok az alakulás tárgyában folytatott tanácskozásait és egyéb közléseit reprodukálta, s így ahhoz, hogy a mai alakuló gyűlés megtartható, nagyban hozzájárult. Sok és nagy köszönettel tartozik az altiszi kar az előkészítő bizottság volt elnökének, Gindl István volt kincstári bányaintézőnek, a ki lankadatlan buzgóságával és példás erélyességével nagy érdemeket szerzett az alakulóban levő egyesület létesítése körül. A jelenleg működő elnökség tisztét folyó év március hó 7-én vette át, s e naptól fogva minden erejével, minden tudásával és a rendelkezésére állott szabad idő teljes felhasználásával azon igyekezett, hogy a beléje helyezett bizalmat kiérdemlje. A pénztári kimutatást Gindl János pénztáros betérjesztvén, 544 K. 94 f. tőkésített pénztári készletről számol be. Pénztáros jelentésének tudomásul vétele után, elnök úgy a maga, mint tisztársai nevében leköszön és a közgyűlés további vezetésére korelnöknek választását hozza javaslatba. Korelnökül egyhangulag Urban Vilmos választatván meg, a vidéki osztályok megbízó leveleinek átvétele után megállapítja, hogy 12 megbízott 9 vidéki osztályt, illetve 174 tagot képvisel, és hogy Selmeczbányáról és közvetlen környékéről 74 tag van jelen a közgyűlésen. Korelnök az alakulás kérdését felvetvén, a megnyilatkozó nagy lelkesedés alapján konstatálja, hogy a „Magyar Bányász és Kohász Altisztek Egyesülete” megalakulását az összes megjelentek teljes szívvel és lélekkel öhajíjják és élénk éljenzés közben kinyilatkoztatja, hogy a **Magyar Bányász- és Kohász Altisztek Országos Egyesülete** megalakult.

Napirend szerint következőn, az alapszabály-tervezetnek tárgyalása, korelnök ennek pontonként való felolvasását rendeli el, előbb azonban szövegező bizottság és ellenőrző jegyzők kirendeléséről gondoskodik... Az alapszabályok [12] [13] szakaszonként való tárgyalása nyugodt komolysággal, a kiküldött megbízottak által kifejtett különvélemények elfogadásával, a leghiggadtabb módon folyt s csak az egyesület hivatalos lapja és a tagsági díj fölött rendelkező 3. és 4. §-ok tárgyalása alkalmával indult meg nagyobb vitatkozás, a melynek vihara azonban csakhamar lecsendesült, mihelyt abban történt megállapodás, hogy az egyesület hivatalos lapjának az alapszabályokban való közelebbi megjelölése mellőztessék és a tagsági díj akként állapíttassék meg, hogy azok a tagok, a kik a lapot anyagi okokból tartani nem képesek, évenként 2 K-t, a lapot is pártoló tagok pedig, ennek előfizető díjával együtt évi 12 K tagsági díjat fizessenek... Az alapszabályok letárgyalása után a már megalakult egyesület tisztikarának megválasztására kerülén a sor, egyhangú választás útján az új egyesület elnöke: Kellner Aurél, alelnöke Tihanyi Károly, titkára Ballay János, pénztárosa Gindl János, ellenőre Urbancsok József, jegyzője Szedlák István, könyvtárosa és házgondnoka Gindl József lett. Választás után Urban Vilmos korelnök buzdító szavak kíséretében helyét az újonnan megválasztott elnöknek adja át, – ki programját kifejtve, buzgó és lelkesült együtműködésre hívja fel a tagokat és a vidéki osztályok küldötteinek fáradozásukat meleg szavakban megköszöni...

Mire a tárgysorozat kimerülésével elnök a gyűlést, a tagok élénk éljenzése mellett és a „Szózat” lelkesült eléneklése után délelőtt fél tizenkettőkor berekeszti. Az ünnepély lezajlott, az alakulás megtörtént. Az új egyesület jövője és boldogulása Isten és a tagok kezében van!” [14]

A MBKAOE további élete

Tehát, Selmezbánya központtal 1908. június 28-29-én 9 vidéki osztállyal és 174 taggal alakult meg a Magyar Bányász- és Kohász Altisztek Országos Egyesülete (MBKAOE). Az egyesület további életéről, eseményekről a „Jó szerencsét” heti szaklap (1907. 10. 06. – 1910. 12. 30.) és annak „Közérdek” melléklete, a „A Bánya” heti szaklap (1908. 01. 26. – 1919. 03. 19.), a különböző közlönyök és értesítők folyamatosan beszámoltak. [15] [16] [17] [18] Egymás után jöttek létre vagy szűntek meg a vidéki osztályok, a legutolsó, Pécs-vidéki osztály 1918. április 4-én alakult meg. [19] A vidéki osztályok különböző programokat – szakmai és irodalmi felolvasó estek, szakmai továbbképzések, szüreti mulatságok, szilveszteri és farsangi bálók, táncmulatságok, kölcsönös üzemlátogatások – szerveztek. Folyamatosan cikkek jelentek meg arról, hogy miként lehetne növelni a szakképzett és gyakorlott altisztek számát. Oktatóként és gyakorló helyek biztosításával részt vettek a bányaiskolák működésében. A központ eredményes tárgyalásokat folytatott a Magyar Nyugdíjbiztosító Részvénytársasággal és a Magyar Általános Biztosító Társulattal a bánya-, kohó- és gépkezelő altisztek érdekében (rokkantság, halál, csoportos biztosítás). A Marosújvárott 1909. augusztus 15-én tartott közgyűlésen az OMBKE alapító tagjai sorába való belépést határozták el. (Megjegyzés: Jelentős szerepet töltöttek be az OMBKE ügyek intézésében az alapító tagok, akik jelentősebb alapítási díj – a rendes évi tagdíj 10–20-szorosa – egyszeri befizetésével nyerték el ezt a tisztséget. Alapító tagként ilyen módon egészen 1944-ig be lehetett lépni, illetve alapító taggá lehetett válni).

„A Bánya” heti szaklap megszűnése után – az utolsó szám 1919. március 19-én jelent meg – már sehol, semmi hír sem található az egyesületről. Az Országos Széchenyi Könyvtárban fellelhető dokumentumok [16] [17] [18] is csak 1918-ig követik az egyesület életét. Miért, miként és mikor szűnt meg a Magyar Bányász- és Kohász Altisztek Országos Egyesülete, nem lehetett kideríteni.

Az OMBKE nyitása

Az OMBKE 1929. január 12-én tartott rendkívüli közgyűlésén elfogadta a III. Alapszabályt, amely az egyesület céljáról és tagjairól lényegében ugyanazt határozta meg, mint a II. Alapszabály:

„2. §. Az egyesület célja: a magyar bányászat és kohászat műszaki és közgazdasági érdekeinek, valamint a magyar bánya- és kohómérnöki kar érdekeinek előmozdítása.

6. §. Az egyesület rendes és alapító tagja lehet: minden fedhetetlen jellemű, megfelelő műveltségű és társa-

dalmi állású egyén, aki a bányászati és kohászati tudományokkal foglalkozik, vagy a bányászat és kohászat iránt érdeklődik, az egyesületet céljainak elérésében támogatja...”

A IV. Alapszabályt az 1939. október 22-i közgyűlés fogadta el, amely az előzőhöz képest csak szövegezésében korszerűsödött. Azonban az 1949. december 11-i közgyűlésen egy teljesen új, a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége (MTESZ) által az elvárások és az egyesületi hagyományok kompromisszumaként összeállított új alapszabály (V. Alapszabály) került elfogadásra. [9] A következő években fokozatosan bontakozott ki az egyesület új tevékenységi területe, az új vezetőség feladatának tekintette, hogy tágra nyissa az egyesület kapuit a szakemberek előtt.

Az OMBKE teljes nyitása az 1950-ben tartott közgyűlésen hangzott el, ahol Vajk Péter főtitkár beszámolójában a következőket mondta: „... egyesületünk is részt kíván venni abban a munkában, amelynek célja, hogy az értelmiségi dolgozókat közelebb vigye a munkásosztályhoz, ledöntve azokat az évszázados válaszfalakat, amelyeket a feudális és kapitalista rendszer mesterségesen emelt közöttük. Ennek érdekében az egyesületi életet részben az üzemekbe helyezzük át... Az elmúlt rendszer, amelynek exponensei egyesületünk életét is befolyásolták, egyesületünk tagjait zárt kasztként kezelték, szűk körű és a gyakorlati élettől gyakran távol tartó társaságot alkottak. Legfőbb feladatunk, hogy ezt a zárttságot megszüntessük, a haladó tudományt mindenki számára hozzáférhetővé tegyük... tagjaink sorában szívesen látunk mindenkit, aki a bányászati és kohászati tudományok terén bármilyen fokon tanítani tud, vagy akit tanítani érdemes... Egyesületünk taglétszáma a mai napon 931 fő, tagjaink közül az egyesület soraiban volt múlt évi közgyűlésünk idején is 480, a taglétszám emelkedés tehát 95%. A tagfejlesztés még nincs befejezve... A taglétszám optimális határát kb. 1600-ra tesszük.” [20] Ezzel az OMBKE teljesen nyitottá vált a bányász és kohász, valamint a teljes társadalom számára és befogadta a megszűnt MBKAOE tagjait, akik hamarosan tömegesen éltek is vele. Az egyesület taglétszáma főleg a vidéki üzemekben dolgozó technikusok és sztahanovista élmunkások belépése révén így rohamosan nőtt, és rövidesen 2000 fölé emelkedett. [21]

Befejezés

Az OMBKE működésének kilencvenedik évébe lépve (1982) több mint hatezer tagot számlált, ebben az évben alakult meg a szakosztályokkal egyenrangú Egyetemi Osztály. A taglétszám 1984-ban érte el a legmagasabb szintet és az évtized végéig 9000 fő körül ingadozott. Az OMBKE szakmai hátterét adó iparágakban az 1990-es évek elején a politikai és gazdasági rendszerváltás a gazdálkodás kereteit teljesen átalakította. A szabad gazdasági versenyen alapuló, a külföldi és hazai magántőkének tág teret adó gazdaságpolitika a bányászat és a kohászat nagyarányú leépítését, illetve korlátozását eredményezte. Ezekben a szakágazatokban működő vállalata-

tok jelentős része gazdálkodásképtelenné vált. A szénbányászat és a vaskohászat területén mindennapos lett a leépítés, az üzembezárás. Az egyesület működtetésének anyagi és szellemi bázisát jelentő vállalatok romló gazdasági helyzete szükségszerűen rányomta bélyegét az egyesületi tevékenységre és létszámra. [21] Nem felsorolva és elemelve az évenkénti létszámcsökkenést, tény, hogy 2018. január 1-én az egyesület létszáma 2429 fő volt.

Az OMBKE Titkárság 2019. március 1-i adatai szerint (2118 nyilvántartott tag) – megkísérelve a 19. század végi és a 20. század eleji rétegződés szerinti felosztást – az alábbiak mondhatók el [22]:

– Mivel a bányászok adatainál 121 tagnak, a kohászoknál 72 tagnak nincs végzettség feltüntetve, ezért 193 főt ki kell venni az értékelésből.

– Továbbá a bányászoknál 36 tag nem bányász végzettséggel rendelkezik (tanár, szakács stb.), a kohászoknál 20 tag nem kohász végzettséggel rendelkezik (tanár, muzeológus, autószerelő, állatorvos stb.), így további 56 tagot kell kivenni az értékelésből.

– Az értékelésben így 1869 tag maradt.

A bányászok – 1060 tag – megoszlása:

- a) Bányatiszt (egyetemet vagy főiskolát végzetek): 750 tag (bánya-, villamos-, gépész-, erdő- és vegyészmérnök), 71%
- b) Bányaaltsz (technikumot vagy szakirányú iskolát végzetek): 133 tag (technikus, aknász, vágár), 13%
- c) Egyetemi vagy főiskolai oktató: 33 tag, 3%
- d) Egyetemi vagy főiskolai hallgató: 144 tag, 13%

A kohászok – 809 tag – megoszlása:

- a) Kohótiszt (egyetemet vagy főiskolát végzetek): 639 tag (kohó-, anyag- és vegyészmérnök), 79%
- b) Kohóaltisz (technikumot vagy szakirányú iskolát végzetek): 59 tag, 7%
- c) Egyetemi vagy főiskolai oktató: 31 tag, 4%
- d) Egyetemi vagy főiskolai hallgató: 80 tag 10%

A nyilvántartásból látható, hogy:

- Az egyesület teljesen nyitott, hiszen a bánya- és kohótisztek, a bánya- és kohóaltisztek, egyetemi- és főiskolai oktatók és hallgatók mellett a társadalom különböző területeiről és más szakmákból is vannak tagjai.
- A tagság zöme továbbra is egyetemet vagy főiskolát végzett, illetve egyetemi vagy főiskolai oktató és hallgató.
- A technikumot vagy szakirányú iskolát végzetek (bánya- és kohóaltisztek) száma alacsony.

IRODALOM

[1] Banská Škola Banská Štiavnica 1843 - 1922. Štátny slovensky

útrendy archív v Bratislave, 1961 (Csath Béla szívessé-
géből)

- [2] Dr. Krisztián Béla: Kiegyezés és bányászat. BKL, Bányászat – Kőolaj és Földgáz, 150. évfolyam, 2017/4. szám, 27-32. o.
- [3] Andreich János: A bányászok és kohászok. „A Bánya”, A bányászat, kohászat, gépípar és az összes rokon iparágak szaklapja, 1918. október 6. XIII. évfolyam, 18. szám
- [4] Pallasz Nagy Lexikon (1893 – 1904)
- [5] Szeiler János: Beszéljünk bányászul. Bányászati kisszótár. Abléztól a Zsugorodó szénig. Magánkiadás, Zirc, 2015
- [6] Mega Samu: A bányafelőr munkaköre, a bányász munka körzetében. „Jó Szerencsét”, Társadalmi, műszaki, bányászati és kohászati heti szaklap, 1908. I. évfolyam 20. szám
- [7] Bányászati és Kohászati Lapok, XXV. évfolyam, 13. szám, 1892
- [8] Csath Béla: Az országos magyar bányászati és kohászati egyesület ALAPSZABÁLYAI. Selmezbányán nyomtatott Joerges Ágost özv. és fiánál 1892. Bányászati és Kohászati Lapok 125. évfolyam, 1992. október
- [9] Az OMBKE alapszabályainak története. BKL Bányászat, 135. évfolyam 7. sz./2002
- [10] Krisztián Béla: Bányászat hazánkban a kiegyezés után. Honismeret, 2018/1, 46-51.o.
- [11] A bányász- és kohász-altisztek alakulóban lévő országos egyesületének ügyei. Közérdek, Selmezbánya, 1908
- [12] A Magyar Bányász- és Kohász Altisztek Országos Egyesületének alapszabályai. Joerges Ágost özv. és fia, Selmezbánya, 1908
- [13] Hank József: Számvitel, különös tekintettel a bányász és kohász altisztek hivatalos működési körére. A magyar bányász-felőr kézi könyvtára. Joerges Ágost özv. és fia, Selmezbánya, 1908
- [14] „Jó Szerencsét”, Társadalmi, műszaki, bányászati és kohászati heti szaklap, 1908. I. évfolyam 40. szám, 1908. július 3.
- [15] Csath Béla: Rövid életű szaklapjaink: „A bánya” és a „Jó szerencsét!”. BKL Bányászat – Kőolaj és Földgáz, 149. évfolyam, 2016/4. szám
- [16] A Magyar Bányász- és Kohász- Altisztek Országos Egyesülete központjának és vidéki osztályainak hivatalos közlönye. Selmezbánya, 1910
- [17] Bányász-kohász: a bányász altisztek és kohász munkavezetők szak- és társadalmi közlönye. Rákóczi-nyomda, Mátyásföld, 1917-1918
- [18] A Magyar Bányász és Kohász Altisztek Országos Egyesületének havi értesítője, Bányászat, Selmezbánya, 1912-1918
- [19] Pörös Béla: Lakás, élet- és munkakörülmények változása egy pécsi bányászkolónián, Györgytelepen és környékén a kezdetektől 1945-ig. TÁMOP-5.3.6-11/1-2012-0001. „Benned a Létra” program, 2012-2014
- [20] Bányászati és Kohászati Lapok. Közgyűlés, 1945, 229-232. o.
- [21] Dr. Hatala Pál – Molnár István: A 110 éves OMBKE rövid története. Bányászati és Kohászati Lapok, 2002, K18-24
- [22] OMBKE Titkárság, tagnyilvántartás, 2019. március

ID. ŐSZ ÁRPÁD 1969-ben szerzett olajmérnöki diplomát Miskolcon, a Nehézipari Műszaki Egyetem Bányamérnöki Karán, majd 1993-ban menedzser szakmérnöki diplomát a Veszprémi Egyetemen. 1969-től 2015-ben történt nyugdíjazásáig – 46 éven keresztül – a kőolaj- és földgázbányászat területén fúrási, lyukbefejezési és kútjavítási tevékenységgel, azok tervezésével, irányításával és ellenőrzésével foglalkozott a Kőolajkutató Vállalatnál és a MOL Nyrt.-nél. Dolgozott az Egyesült Arab Emírátsokban (Abu Dhabi) és Irakban (Kurdisztán). 1971 óta tagja az OMBKE-nek, és 12 éven át volt a Kőolaj-, Földgáz- és Víznyászati Szakosztály elnöke, továbbá tagja a Society of Petroleum Engineersnek.